29. 3. 2016

ID: 100881

Smlouva o dílo

Ustanovení § 544 odst. 1 obch. zák. poskytuje ochranu především objednateli v situaci, kdy (za splnění dalších podmínek) závazek k provedení díla zanikl z důvodu, za který objednatel neodpovídá. V případě zániku závazku provést dílo se nemůže dostat ten, kdo smlouvu porušil (zhotovitel), do výhodnějšího postavení než v případě, kdyby závazek nezanikl a smlouva byla řádně splněna. Toto hledisko nelze při výkladu ustanovení § 544 odst. 1 obch. zák. pominout, a proto výše nároku zhotovitele na úhradu toho, o co se objednatel zhotovováním věci obohatil, nemůže přesáhnout cenu díla sjednanou ve smlouvě o dílo.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 32 Cdo 3964/2014, ze dne 8.12.2015)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce K. Š., zastoupeného Mgr. B.J., advokátkou se sídlem v Č.T., proti žalovaným 1) E. Construction Česká republika, s.r.o., se sídlem v O., 2) OHL ŽS, a.s., se sídlem v B., zastoupené JUDr. K.T., advokátkou se sídlem v P., 3) VOKD, a.s, se sídlem v O., zastoupené Mgr. D.M., advokátem se sídlem v B., o zaplacení 34 867 406 Kč s příslušenstvím, vedené u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 15 Cm 54/2010, o dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. ledna 2014, č. j. 5 Cmo 302/2013-438, tak, že dovolání proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. ledna 2014, č. j. 5 Cmo 302/2013-438, v části směřující proti výroku, jímž byl potvrzen částečný rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 11. února 2013, č. j. 15 Cm 54/2010-319, ve znění opravného usnesení ze dne 29. dubna 2013, č. j. 15 Cm 54/2010-336, a doplňujícího usnesení ze dne 29. dubna 2013, č. j. 15 Cm 54/2010-337, ve věci samé, se ve vztahu k žalované 2) zamítá; ve zbytku se dovolání ve vztahu k žalované 2) odmítá.

Z odůvodnění :

Žalobce se žalobou podanou dne 30. března 2010 domáhal na žalovaných společně a nerozdílně zaplacení částky 15 583 520,60 Kč s příslušenstvím z titulu bezdůvodného obohacení. Usnesením ze dne 9. ledna 2013, č. j. 15 Cm 54/2010-225 soud prvního stupně připustil změnu žaloby vůči žalovaným 2) a 3) tak, že na místo původní žalované částky s příslušenstvím se žalobce domáhal zaplacení částky 34 867 406 Kč s příslušenstvím. Týmž usnesením soud prvního stupně nepřipustil tuto změnu žaloby vůči žalované 1), neboť na žalovanou 1) byl usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 4. května 2012, č. j. KSOS 13 INS 954/2012-B36, prohlášen konkurs. Týmž usnesením soud prvního stupně nepřipustil ani změnu žaloby, jíž žalobce vedle původního nároku uplatnil rovněž nárok na zaplacení částky 1 200 000 000 Kč představující ztrátu žalovaného v oboru podnikání v důsledku nepoctivého jednání žalovaných. Žalovaná částka představuje rozdíl mezi skutečnou hodnotou plnění, které žalobce jako zhotovitel poskytl žalovaným (tvořícím sdružení podnikatelů) jako objednatelkám na základě smlouvy o dílo, od níž žalované posléze odstoupily, a rozsahem, v němž byl závazek žalovaných vůči žalobci vypořádán v průběhu realizace díla. Ve vyjádření k žalobě, jež bylo soudu prvního stupně doručeno dne 17. Června 2010, žalované vznesly in eventum námitku započtení svých pohledávek vůči žalobci, a to včetně pohledávky ve výši 800 000 EUR z titulu smluvní pokuty za prodlení s dokončením a předáním díla.

Krajský soud v Ostravě částečným rozsudkem ze dne 11. února 2013, č. j. 15 Cm 54/2010-319, ve znění opravného usnesení ze dne 29. dubna 2013, č. j. 15 Cm 54/2010-336, a doplňujícího usnesení ze dne 29. dubna 2013, č. j. 15 Cm 54/2010-337, žalobu vůči žalovaným 2) a 3) zamítl (výrok I.), rozhodl o nákladech řízení (výroky II. a III.) a o tom, že o nároku žalobce vůči žalované 1) a o

nákladech řízení mezi těmito účastníky bude rozhodnuto v konečném rozsudku (výrok IV.).

Podle skutkových zjištění soudu prvního stupně byla mezi žalobcem jako zhotovitelem a žalovanými jako objednatelkami dne 14. dubna 2008 uzavřena smlouva o dílo č. B 0440/79-S podle obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák."). Celková cena díla sjednaná v předmětné smlouvě byla 797 509,72 EUR bez DPH. Žalobce měl dílo podle smlouvy ve znění jejích dodatků dokončit dne 19. června 2009. Žalované hradily žalobcem provedené práce v průběhu realizace díla na základě zjišťovacích protokolů a dle nich vystavených faktur buď na účet žalobce, nebo dohodami o vzájemném zápočtu pohledávek a závazků. Žalobce však dílo ve stanoveném termínu nedokončil a žalovaným nepředal. Žalované od smlouvy o dílo odstoupily dopisem ze dne 8. října 2010.

Soud prvního stupně nepřisvědčil argumentaci žalobce týkající se neplatnosti zápočtů pohledávek provedených po odstoupení od smlouvy. Po odstoupení od smlouvy o dílo zůstal žalobci nárok na vypořádání toho, co žalovaným poskytl, a proti jeho pohledávce bylo tedy možno započíst pohledávky žalovaných. Zápočty pohledávek provedené dohodou i jednostranným započtením pohledávek a závazků jsou platné a žalobcův nárok na vypořádání plnění poskytnutého žalovaným v rozsahu započtení zanikl. Žalovanými bylo žalobci uhrazeno celkem 876 393,19 EUR, tedy 92,35% celkové ceny díla sjednané ve smlouvě o dílo bez DPH. Rozdíl mezi celkovou cenou díla a jeho neuhrazenou částí činí 7,25% z ceny díla, tj. 69 524,97 EUR.

Nárok, který žalobce žalobou uplatňoval, soud prvního stupně posoudil v souladu s § 544 odst. 1 obch. zák. Z provedeného dokazování i z nesporných tvrzení účastníků učinil soud prvního stupně skutkový závěr, že žalobce dílo nerealizoval v rozsahu, jaký byl sjednán ve smlouvě, a nemá tedy právo na úhradu plné ceny díla. Výše žalobou uplatňovaného nároku výrazně přesahovala cenu díla sjednanou ve smlouvě o dílo. Žalobce přitom netvrdil, že by realizoval jiné dílo, než bylo sjednáno ve smlouvě o dílo. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že nárok na vydání toho, o co se objednatelky díla obohatily, nemůže být neomezený a nemůže přesáhnout cenu díla, kterou by žalované jako objednatelky zaplatily v případě, že by dílo bylo řádně provedeno, neboť zhotovitel by se tak dostal do výhodnějšího postavení než v případě, že by smlouva byla řádně splněna, či v případě, že by od ní sám odstoupil pro prodlení objednatelek.

Soud prvního stupně dále znovu zdůraznil, že limitem plnění, které by žalobce mohl po žalovaných požadovat, je cena díla sjednaná ve smlouvě o dílo, a to i v případě, že by bylo prokázáno, že hodnota toho, o co se žalované obohatily, přesahuje peněžité plnění, které bylo žalovanými žalobci již poskytnuto. Nad rámec toho, co již bylo žalobci zaplaceno, by mohl žalobce požadovat částku 69 524,97 EUR představující případnou neuhrazenou cenu díla (zbývajících 7,25% z ceny díla). I kdyby však tento nárok žalobce existoval, zanikl by započtením proti nároku žalovaných na zaplacení smluvní pokuty ve výši 800 000 EUR, který žalované in eventum vznesly.

Proti rozsudku soudu prvního stupně podal žalobce odvolání.

Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 30. ledna 2014, č. j. 5 Cmo 302/2013-438, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé a ve výroku o povinnosti žalobce zaplatit žalovanému 2) náhradu nákladů řízení (výrok I.), změnil jej ve výroku o povinnosti žalobce zaplatit žalovanému 3) náhradu nákladů řízení (výrok II.) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (výrok III. a IV.).

Odvolací soud převzal skutková zjištění soudu prvního stupně a ztotožnil se s jeho závěrem, že žalobce nemůže po žalovaných požadovat více, než by se mu dostalo, pokud by své povinnosti ze smlouvy o dílo řádně a včas splnil. Na tom podle odvolacího soudu nemůže nic změnit ani argument žalobce, že mu by předložena nedostatečná projektová dokumentace a že cena byla tzv. podhodnocena, neboť žalobce podpisem smlouvy o dílo potvrdil, že se na ceně se žalovanými dohodl

na základě předložených dokladů a že je mu objem výkonů zcela jasný, že k výpočtu ceny vzal v úvahu všechny směrodatné okolnosti a je srozuměn se všemi podmínkami výstavby díla (čl. IV bod 1 předmětné smlouvy o dílo).

Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce dovoláním, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“). Podle dovolatele se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, resp. právní otázka řešená odvolacím soudem má být dovolacím soudem vyřešena jinak.

Právního pochybení se podle dovolatele odvolací soud dopustil svým závěrem, že po žalovaných nelze požadovat více, než co by se dovolateli dostalo, pokud by předmětné dílo bylo dokončeno řádně a včas. Odvolací soud (stejně jako soud prvního stupně) podle dovolatele pominul, že při stanovení výše bezdůvodného obohacení je třeba vyjít z obecné ceny (tržní hodnoty) stavby, kterou žalované získaly do svého vlastnictví. Dovolatel odkázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. května 2010, sp. zn. 23 Cdo 1211/2010, z nějž se podle dovolatele podává, že pro stanovení výše bezdůvodného obohacení je třeba posoudit rozdíl mezi hodnotou stavby před počátkem stavebních prací a po jejich ukončení. Vypočtený rozdíl pak představuje výši bezdůvodného obohacení. Odvolací soud dle názoru dovolatele pochybil rovněž v tom, že pominul rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 2013, sp. zn. 23 Cdo 2833/2011, podle nějž cena díla sjednaná v zaniklé smlouvě o dílo není rozhodná.

Odvolací soud podle dovolatel rovněž pochybil, neboť měl nejprve dospět k závěru o přesné výši bezdůvodného obohacení a teprve poté se mohl zabývat námitkou započtení smluvní pokuty, kterou vznesly žalované. Dovolatel se domnívá, že ujednání o smluvní pokutě obsažené ve smlouvě o dílo odporuje zásadám poctivého obchodního styku a dobrých mravů, a je proto neplatné. Soudy obou stupňů se však platností tohoto ustanovení smlouvy o dílo nezabývaly a nezkoumaly ani přiměřenost výše smluvní pokuty.

Dovolatel navrhl, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu i rozsudek soudu prvního stupně a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud projednal dovolání a rozhodl o něm – v souladu s bodem 7. čl. II přechodných ustanovení části první zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a s bodem 2. čl. II přechodných ustanovení části první zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony – podle občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. ledna 2013.

V průběhu dovolacího řízení Krajský soud v Ostravě (dále jen „insolvenční soud“) usnesením ze dne 13. června 2014, č. j. KSOS 34 INS 6537/2014-A-50, zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne v 10:38 zjistil úpadek dlužníka [žalované 3)] a ustanovil jejím insolvenčním správcem Insolvenční agenturu v.o.s., se sídlem v Karlových Varech, Západní 1448/16, PSČ 360 01, identifikační číslo osoby 29115540. Usnesení nabylo právní moci ve výroku o zjištění úpadku dne 13. června 2014 a ve výroku o ustanovení insolvenčního správce dne 2. července 2014. Usnesením ze dne 9. září 2014, č. j. KSOS 34 INS 6537/2014-B-26, zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne v 15:28 hodin, potvrdil insolvenční soud usnesení schůze věřitelů ze dne 5. září 2014, kterým byla povolena reorganizace dlužníka [žalované 3)]. Toto usnesení nabylo právní moci dne 9. září 2014.

Usnesením ze dne 12. listopadu 2015, č. j. 32 Cdo 3964/2014-526, vyrozuměl Nejvyšší soud účastníky o tom, že usnesením ze dne 13. června 2014, č. j. KSOS 34 INS 6537/2014-A-50, zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 13. června 2014 v 10:38 hodin Krajský soud v Ostravě jako insolvenční soud zjistil úpadek žalované 3) a že okamžikem zveřejnění tohoto usnesení v

insolvenčním rejstříku bylo řízení v této věci ve vztahu k žalované 3) přerušeno. Nejvyšší soud se proto zabýval dovoláním žalobce pouze ve vztahu k žalované 2).

Otázka platnosti ujednání o smluvní pokutě obsaženého v předmětné smlouvě o dílo přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 o. s. ř. nezakládá, neboť ji odvolací soud neřešil a na jejím řešení napadené rozhodnutí nezaložil.

Dovolání je však přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř. v otázce, zda-li výše úhrady podle § 544 odst. 1 obch. zák. může přesáhnout cenu díla sjednanou ve smlouvě o dílo, neboť tato otázka nebyla dosud v rozhodování dovolacího soudu vyřešena.

Nejvyšší soud přezkoumal rozhodnutí odvolacího soudu v napadeném rozsahu (srov. § 242 odst. 1 o. s. ř.), jsa vázán uplatněným dovolacím důvodem včetně toho, jak jej dovolatel obsahově vymezil (srov. § 242 odst. 3 větu první o. s. ř.). Nejvyšší soud se proto zabýval správností právního posouzení věci zpochybňovaného dovolatelem [dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.].

Podle ustanovení § 544 odst. 1 obch. zák. má-li ke zhotovované věci vlastnické právo objednatel a věc nelze vzhledem k její povaze vrátit nebo předat zhotoviteli, je objednatel povinen uhradit zhotoviteli to, o co se objednatel zhotovováním věci obohatil, jestliže závazek zanikl z důvodu, za který objednatel neodpovídá.

Podle skutkových zjištění soudů obou stupňů dovolatel neprovedl dílo v rozsahu, jaký byl sjednán ve smlouvě o dílo, a žalované od smlouvy odstoupily pro prodlení dovolatele se splněním povinnosti provést dílo ve sjednaném čase. Tato skutková zjištění byla mezi účastníky nesporná.

Odkázal-li dovolatel na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. května 2010, sp. zn. 23 Cdo 1211/2010, přehlédl, že toto rozhodnutí řeší otázku, v čem spočívá obohacení objednatele dle § 544 odst. 1 obch. zák., neřeší však dovolatelem shora vymezenou otázku výše úhrady podle téhož ustanovení obch. zák. Tato otázka nebyla doposud řešena ani v rozhodování dovolacího soudu. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 2013, sp. zn. 23 Cdo 2833/2011, na který dovolatel odkázal, řešil případ skutkově odlišný a na nyní souzenou věc nedopadá.

Ustanovení § 544 odst. 1 obch. zák. poskytuje ochranu především objednateli v situaci, kdy (za splnění dalších podmínek) závazek k provedení díla zanikl z důvodu, za který objednatel neodpovídá. V nyní souzené věci bylo tímto důvodem porušení smluvní povinnosti zhotovitele – prodlení se splněním povinnosti provést dílo ve sjednaném čase. Proto, jak správně dovodily soudy obou stupňů, se v případě zániku závazku provést dílo z tohoto důvodu nemůže dostat ten, kdo smlouvu porušil (zhotovitel), do výhodnějšího postavení než v případě, kdyby závazek nezanikl a smlouva byla řádně splněna. Toto hledisko nelze při výkladu ustanovení § 544 odst. 1 obch. zák. pominout, a proto výše nároku zhotovitele na úhradu toho, o co se objednatel zhotovováním věci obohatil, nemůže přesáhnout cenu díla sjednanou ve smlouvě o dílo.

Nejvyšší soud proto uzavřel, že k naplnění žádného z ohlášených dovolacích důvodů nedošlo.

S ohledem na výše uvedené Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání žalobce proti rozsudku odvolacího soudu v rozsahu výroku ve věci samé pro nedůvodnost zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- Odpovědnost za vady
- Náhrada nákladů na výživu pozůstalých (jiných) osob
- Mezinárodní příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti
- Smlouva o dílo (exkluzivně pro předplatitele)
- Spotřebitelský úvěr (exkluzivně pro předplatitele)
- Starobní důchod (exkluzivně pro předplatitele)
- Veřejná obchodní společnost (exkluzivně pro předplatitele)
- Vypořádání SJM (exkluzivně pro předplatitele)
- Přiměřené protiplnění
- Předkupní právo
- Ochrana osobnosti